

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO – 4114-004-03/2014

I/14/005

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

**(tekst jednolity z uwzględnieniem zmian wprowadzonych uchwałą
Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej)**

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Poznaniu
ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań
T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01
lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	I/14/005 Gospodarowanie akwenami wodnymi i znajdującymi się w ich sąsiedztwie obszarami przestrzeni publicznej stanowiącymi miejsca wypoczynku i rekreacji.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontrolerzy	Marcin Adamczyk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89464 z dnia 07 kwietnia 2014 r. Marek Gutraj, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 89456 z dnia 26 marca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, ul. Szewska 1, 61-760 Poznań, (dalej „RZGW”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Grażyna Husak-Górna, Zastępca Dyrektora (dowód: akta kontroli str. 650)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia realizację przez RZGW zadań związanych z ochroną zasobów wodnych (śródlądowych wód powierzchniowych jezior objętych kontrolą) przed niewłaściwą eksploatacją¹.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Formułując powyższą ocenę, NIK uwzględniła w szczególności:

- nieefektywne wykorzystywanie instrumentów zarządzania zasobami wodnymi, którymi są m. in. kontrola gospodarowania wodami oraz kataster wodny;
- nienależyte współdziałanie z organami administracji publicznej w zakresie gospodarowania wodami jezior.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja i zadania statutowe RZGW dot. kontrolowanej działalności

Opis stanu faktycznego

Zadania RZGW określają: ustawa z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne² (dalej „Prawo wodne”), rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie przebiegu granic dorzeczy i regionów wodnych³ oraz statut nadany zarządzeniem Nr 34 Ministra Środowiska⁴ z dnia 26 lipca 2013 r.

Obszar działania RZGW obejmuje region wodny Warty o powierzchni 54.480 km², na terenie ośmiu województw: wielkopolskiego, zachodniopomorskiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego, śląskiego, opolskiego, lubuskiego i pomorskiego. Według danych zawartych w Katastrze wodnym, w granicach województwa wielkopolskiego znajduje się 549 jezior o łącznej powierzchni 22.492,95 ha⁵, z czego: powierzchnia jezior przepływowych wynosiła 19.782,29 ha, bezodpływowych – 481,6951 ha,

¹ w latach 2011-2014 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych).

² Dz. U. z 2012 r., poz. 145, ze zm.

³ Dz. U. z 2006 r. Nr 126, poz. 878.

⁴ Dz. Urz. MŚ z 2013 r., poz. 44 (wcześniej obowiązywało Zarządzenie Nr 89 Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2012 r.)

⁵ Dane na podstawie Mapy Podziału Hydrograficznego Polski (MPHP).

pozostałych 2.228,9691 ha (tzw. jezior nieokreślonych). Powierzchnia 15 sztucznych zbiorników wodnych wynosiła 1.347,4001 ha.

Organizacja RZGW, uprawnienia i obowiązki kierowników komórek organizacyjnych oraz pracowników określone zostały w Regulaminie organizacyjnym stanowiącym załącznik do zarządzenia Nr 17/N/2013 Dyrektora RZGW z dnia 2 września 2013 r.⁶

(dowód: akta kontroli str.16-42, 329-337)

Zgodnie z ww. regulaminem, do zakresu działania komórek organizacyjnych Pionu Zarządzania Zasobami Wodnymi (Zespołu ds. Użytkowania i Ochrony Wód Powierzchniowych, Zespołu Kontroli Gospodarowania Wodami, Wydziału Planowania w Gospodarowaniu Wodami) należały m.in.:

- weryfikacja i przygotowanie wykazów wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli;
- realizacja obowiązków Dyrektora w zakresie formalnych procedur związanych z kwalifikacją kąpielisk;
- ocena poprawności formalnej wydanych pozwoleń wodnoprawnych i ich zgodności merytorycznej z obowiązującymi przepisami;
- prowadzenie bazy zasobów wodnych użytkowanych na podstawie decyzji wodnoprawnych;
- udział w kontroli gospodarowania wodami w zakresie zleconym przez Dyrektora;
- opracowywanie okresowych planów kontroli problemowych m. in. z zakresu: korzystania z wód, utrzymania wód oraz urządzeń wodnych, przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków i ograniczeń;
- koordynowanie wszystkich zadań związanych z wykonywaniem kontroli gospodarowania wodami w zakresie dotyczącym współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi RZGW, jak również właściwymi organami administracji publicznej;
- współdziałanie w wykonywaniu czynności kontrolnych z innymi organami kontroli, organami administracji publicznej (w zakresie: rozpatrywania wniosków o przeprowadzenie kontroli pod względem merytorycznym, wymiany informacji o wynikach kontroli z organami administracji publicznej).

Ponadto, do zadań Wydziału Regionalnego Systemu Informacyjnego i Katastru Wodnego ww. pionu należało m. in.:

- prowadzenie i organizacja katastru gospodarki wodnej dla regionu wodnego, przy udziale wszystkich komórek organizacyjnych, kierowanie i koordynowanie pracami (zadania kierownika Wydziału);
- tworzenie i obsługa tematycznych baz danych, umożliwiających gromadzenie, przetwarzanie i aktualizację danych do katastru wodnego i wykorzystywanych przez inne komórki (Zespół Katastru Wodnego);
- gromadzenie, wprowadzanie i przetwarzanie baz danych do systemu informacyjnego gospodarki wodnej regionu, udział w pracach przy pozyskiwaniu danych do katastru oraz prowadzenie ewidencji i gromadzenie dokumentacji związanej z problematyką katastru prowadzoną przez Wydział Regionalnego Systemu Informacyjnego i Katastru Wodnego oraz Wydział Postępowań Administracyjnych.

(dowód: akta kontroli str.16-42, 329-337)

⁶ W okresie wcześniejszym obowiązywały regulaminy organizacyjne wprowadzone: Zarządzeniem nr 30/N/2011 Dyrektora RZGW z dnia 29 lipca 2011 r. oraz Zarządzeniem nr 20/N/2009 Dyrektora RZGW z dnia 4 maja 2009 r.

Zasady przeprowadzania kontroli gospodarowania wodami wprowadzono pismem ówczesnego Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (dalej „Prezes KZGW”) nr 1/2011 z dnia 3 czerwca 2011 r. Zgodnie z ww. pismem „dokument należy stosować w zakresie kontroli gospodarowania wodami przeprowadzanej przez [...] regionalne zarządy gospodarki wodnej, stanowiącej instrument zarządzania zasobami wodnymi w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne”. W myśl powyższych zasad:

- kontrola gospodarowania wodami dotyczy m. in.: korzystania z wód, przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy, utrzymania wód oraz urządzeń wodnych, przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków oraz ograniczeń;
- przy opracowywaniu planu kontroli brane są pod uwagę: wytyczne organu nadzorującego, informacje pozyskane od innych organów właściwych w sprawach gospodarowania wodami, informacje pozyskane od podmiotów wykonujących prawa właścicielskie w stosunku do wód publicznych stanowiących własność Skarbu Państwa.

(dowód: akta kontroli str. 58-92, 338-403)

W komórce ds. kontroli gospodarowania zatrudnionych było trzech pracowników⁷, których zakres czynności obejmował w szczególności prowadzenie spraw związanych z przeprowadzaniem kontroli gospodarowania wodami.

(dowód: akta kontroli str.16-42, 329-337)

Skargi i wnioski wpływające do RZGW ewidencjonowane są w rejestrze skarg i wniosków prowadzonym przez Zespół ds. Obsługi Kancelaryjnej⁸.

W latach 2011-2014, do RGZW wpłynęło jedno pismo⁹ dotyczące zgłoszenia nieprawidłowości w części południowo-zachodniej jeziora Kaleńskie (dz. ew. nr 1 obręb Żeliszewie gm. Czaplinek), do którego załączono dokumentację fotograficzną i mapkę lokalizacyjną.

W piśmie tym Wydział Spraw Terenowych w Złocieńcu Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie informował, że „dokonano przekształcenia brzegu jeziora polegającego na zbudowaniu nasypu z ziemi, gruzu, przesyła metalowego, co w konsekwencji spowodowało odcięcie zatoki od jeziora” oraz o wbudowaniu ogrodzenia z siatki metalowej w tón jeziora odgradzającej prywatny teren posesji. W sprawie tej Zarząd Zlewni Środkowej i Dolnej Warty RZGW udzielił odpowiedzi, że „jezioro Kaleńskie nie podlega administracji tutejszego zarządu”, a „RZGW Poznań nie jest kompetentny do interweniowania w przedmiotowej sprawie”.

(dowód: akta kontroli str. 43-57, 147-160, 325-328, 488)

2. Zarządzanie zasobami wodnymi

2.1 Wykonywanie kontroli gospodarowania wodami, w tym nieruchomości pokrytych wodami powierzchniowymi jezior

Opis stanu faktycznego

Plan kontroli na 2011 r. obejmował 38 kontroli, które dotyczyły poboru wód powierzchniowych, energetycznego wykorzystania piętrzenia wód, poboru wód podziemnych i odprowadzania ścieków, odprowadzania oczyszczonych ścieków do wód. Zaplanowane na 2011 r. kontrole obejmowały rzeki, stawy rybne, elektrownie

⁷ Według stanu na dzień 24 lutego 2014 r.

⁸ według wzoru określonego w Zarządzeniu Dyrektora RZGW nr 6/N/2014 z dnia 20 marca 2014 r., w którym określono również zasady ich przyjmowania i rozpatrywania.

⁹ Zarejestrowane w rejestrze skarg i wniosków.

wodne, ujęcia wód podziemnych (nie przewidziano kontroli śródlądowych wód powierzchniowych płynących znajdujących się w jeziorach).

W planie na 2012 r. ujęto 35 kontroli, w tym dwie dotyczyły legalności wykonania urządzenia wodnego (pomostu) na zbiorniku wodnym Poraj usytuowanym na wodach płynących, cztery „grodzienia wód publicznych do linii brzegu” rzek, dwie „grodzienia wód publicznych jeziora do linii brzegu” oraz dwie poboru wód powierzchniowych jezior.

W planie kontroli gospodarowania wodami na 2013 r. przewidziano 35 kontroli, z czego trzy miały dotyczyć grodzienia nieruchomości przyległych do wód płynących - rzek, trzy legalności wykonania urządzenia wodnego: pomostów (zbiornik Poraj) i przystani (rzeka Warta). Pozostałe zaplanowane kontrole dotyczyły urządzeń wodnych/obiektów: wałów przeciwpowodziowych, rowów, stawów rybnych lokalizowanych na rzekach (28), stanowiących ujęcia wód podziemnych oraz na kanałach. Żadna z kontroli, ujętych w planie, nie dotyczyła wód powierzchniowych jezior, stanowiących własność Skarbu Państwa.

(dowód: akta kontroli str. 329-422)

Zgodnie z pismem Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki wodnej z dnia 23 listopada 2011 r. oraz z dnia 23 listopada 2012 r. przy sporządzaniu planu kontroli należało uwzględnić problematykę dotyczącą grodzienia nieruchomości przylegających do wód płynących.

(dowód: akta kontroli str. 369, 386)

W latach 2011-2013, Dyrektor RZGW przeprowadził łącznie 108 kontroli gospodarowania wodami, z czego trzy dotyczyły problematyki grodzienia nieruchomości przylegających do wód płynących jezior (przestrzegania przepisów art. 27 ust. 1 Prawa wodnego), a dwie przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie Prawa wodnego (dotyczyły poboru wód powierzchniowych jezior). Kontrolami w zakresie przestrzegania zakazu grodzienia nieruchomości objęto działki przyległe do jezior: Ostrowite, Niewlino, Powidzkie. W wyniku tych kontroli stwierdzono dwa przypadki naruszania zakazu grodzienia nieruchomości¹⁰. W sprawach tych nie wydano zaleceń pokontrolnych.

Pani Grażyna Husak-Górna, z-ca Dyrektora RZGW wyjaśniła, iż zarządzeń pokontrolnych nie wydano, gdyż w obu sprawach nie było możliwości udowodnienia sprawcom grodzienia w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu. Jako przyczyny wskazała: brak ustalonej decyzją administracyjną linii brzegu, brak wyznaczonych linii brzegu w rozumieniu art. 15 Prawa wodnego oraz fakt, iż jezioro Powidzkie jest podpiętrzone. Kontrole gospodarowania wodami jezior przeprowadzono z własnej inicjatywy. Dyrektor RZGW nie przeprowadzał kontroli dot. jezior na podstawie skarg i wniosków lub na polecenie Prezesa KZGW.

(dowód: akta kontroli str. 97-104, 111-123, 130-145, 161-305, 455, 458, 487, 491)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację pięciu kontroli gospodarowania wodami¹¹ w odniesieniu do jezior. Nie stwierdzono przypadków naruszenia przepisów zawartych w Rozdziale 7 Działu VI Prawa wodnego.

(dowód: akta kontroli str. 161-305)

W kontrolowanym okresie Dyrektor RZGW nie zawierał umów i porozumień w zakresie dot. przeprowadzania kontroli gospodarowania wodami z innymi

¹⁰ Działka nr 76/6 przyległa do Jeziora Niewlino (Kontrola nr ZZK/KP/NZP/41/2012) oraz działka nr 484/2 przyległej do Jeziora Powidzkiego (Kontrola nr ZZK/KP/NZP/13/12).

¹¹ Nr: ZZK/KP/KS/NZP/02/2013; ZZK/KP/NZP/13/12; ZZK/KP/NZP/41/2012; ZZK/KP/NZP/24/2012; ZZK/KI/NZB/32/11.

organami administracji publicznej¹². Pani Grażyna Husak-Górna, z-ca Dyrektora RZGW wyjaśniła, iż Dyrektor RZGW zgodnie z art. 161 Prawa wodnego współdziała w wykonywaniu czynności kontrolnych z innymi organami, w szczególności poprzez: rozpatrywanie wniosków o przeprowadzenie kontroli i przekazywanie właściwym organom informacji o wynikach przeprowadzonych kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 486)

2.2 Prowadzenie katastru wodnego, opiniowanie projektów uchwał wyznaczających kąpieliska

2.2.1 Według danych zawartych w Katastrze wodnym prowadzonym przez Dyrektora RZGW pozwolenia wodnoprawne w Jednolitych Częściach Wód Powierzchniowych – jeziornych (kod PLLW10101, PLLW10102, PLLW10253 i PWLL10858) obejmowały¹³:

- 34 pomosty, jedną przystań i jedno kąpielisko zlokalizowane na jeziorze Powidzkie Duże i Powidzkie Małe (PLLW10101, PLLW10102), w gminie Powidz, Ostrowite oraz Słupca;
- jeden pomost na jeziorze Białe (PWLL10858), gmina Wieleń ;
- jeden pomost i jedno kąpielisko na jeziorze Kiekrz (PLLW10253), miasto Poznań.

Ponadto, według danych Katastru wodnego trzy pozwolenia wodnoprawne dotyczyły: poboru i wykonania urządzeń służących do poboru wód powierzchniowych z jeziora Kierskiego oraz wykonania kładki, jazu piętrzącego na wpływie do jeziora Powidzkiego oraz wylotu ścieków na jeziorze Powidzkim.

(dowód: akta kontroli str. 513, 620)

W Katastrze wodnym prowadzonym przez Dyrektora RZGW brak było danych o pozwoleniu wodnoprawnym wydanych przez Prezydenta Miasta Poznania, dotyczących jeziora Kierskiego, które obejmowało wykonanie mola rekreacyjnego na południowo zachodnim brzegu jeziora (nr OS-I.6341.2.51.2013 z 16 grudnia 2013 r.)

(dowód: akta kontroli str. 513, 620)

W złożonych wyjaśnieniach (dot. decyzji wodnoprawnej nr OS-I.6341.2.51.2013) Grażyna Husak-Górna Zastępca Dyrektora RZGW podała, iż „wykonując kwerendę wybierającą obiekty nastąpiło przekłamanie wynikające z niedoskonałości oprogramowania, w wyniku czego w/w decyzja nie znalazła się w wykazie urządzeń wodnych dla jeziora Kierskiego”.

(dowód: akta kontroli str. 592)

W Katastrze wodnym prowadzonym przez Dyrektora RZGW zgromadzono dane dotyczące 43 urządzeń wodnych znajdujących się na nieruchomościach pokrytych wodami powierzchniowymi jezior: Powidzkie Duże, Powidzkie Małe (PLLW10101, PLLW10102), Kierskie (PLLW10253) oraz Białe (PWLL10858).

(dowód: akta kontroli str. 621)

W toku przeprowadzonych przez NIK oględzin nieruchomości gruntowych¹⁴ pokrytych powierzchnią wodą płynącą jeziora Kierskiego ustalono, że właściciele

¹² Dane na dzień 7 kwietnia 2014 r.

¹³ Badaniami w tym zakresie objęto dane zawarte w Katastrze wodnym dotyczące jednolitych części wód powierzchniowych – jeziornych (kod PLLW10101, PLLW10102, PLLW10253 i PWLL10858) zlokalizowanych na obszarze dwóch powiatów i jednego miasta na prawach powiatu, które to jednostki objęte zostały równocześnie kontrolą NIK.

¹⁴ Oględziny wykonane w ramach kontroli przeprowadzanej w Urzędzie Miasta Poznania – I/14/005.

wykonanych urządzeń wodnych: 19 pomostów, 4 slipów, dwóch nabrzeży¹⁵ nie posiadają pozwoleń wodnoprawnych¹⁶, ustalających cel i zakres korzystania z wód, warunki wykonywania uprawnień oraz obowiązki niezbędne ze względu na ochronę zasobów środowiska, interesów ludności i gospodarki.

Według dokonanych pomiarów powierzchnia ww. urządzeń wodnych (zlokalizowanych na odcinku obejmującym fragmenty brzegu ww. jeziora o długości ok. 650 m) wynosiła: pomosty – 1.126 m², slipy 48 m². Na użytkowanie ww. gruntów pokrytych wodami powierzchniowymi jeziora właściciele urządzeń wodnych nie posiadali umów użytkowania.

W katastrze wodnym prowadzonym przez Dyrektora RZGW brak było danych o ww. urządzeniach wodnych oraz o urządzeniach wodnych, których lokalizacja wynika z treści map zasadniczych¹⁷ sporządzonych w dniu 13 maja 2014 r. przez Zarząd Geodezji i Katastru Miejskiego w Poznaniu (naniesione na mapę w innych wcześniejszych pomiarach).

Przeprowadzone oględziny wykazały także, iż właściciele części urządzeń wodnych – pomostów, nie utrzymują ich w należyтым stanie technicznym, co zagraża zdrowiu i bezpieczeństwu ludzi.

(dowód: akta kontroli str. 620-621, 651-654, 646-647a, 651-653, 730-731)

W toku oględzin nieruchomości obejmujących jeziora Białe i Zdręczno¹⁸ ustalono, że:

- na gruntach pokrytych wodami powierzchniowymi jeziora Zdręczno¹⁹, zarządzanego przez Starostę Czarnkowsko-Trzcianeckiego, do których przylegały trzy działki, wzniesiono cztery obiekty budowlane stanowiące urządzenia wodne – pomosty (bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego). Powierzchnie tych pomostów wynosiły 12,24m², 16,24m², 9,14m² oraz 13m²;
- właściciel jednej działki zajął bezumownie grunt Skarbu Państwa o powierzchni 61,89 m², opłotowując go od strony ww. jeziora, co ograniczyło dostępu do jego brzegu;
- na gruntach pokrytych wodami powierzchniowymi jeziora Białe, do których przylegały dwie działki, graniczące z jeziorem, wybudowano m.in. cztery pomosty o konstrukcji metalowej. Na posadowienie tych urządzeń nie zostały uzyskane pozwolenia wodnoprawne;
- na jednej nieruchomości gruntowej zbudowano pomost (w sposób uniemożliwiający swobodne przechodzenie wzdłuż brzegu jeziora Białe), którego część posadowiono na nieruchomości pokrytej wodami powierzchniowymi, będącej własnością Skarbu Państwa²⁰ (pomiar wykonany przez geodetę wykazał, że pomost ten ma powierzchnię 28,81 m²);
- na gruncie Skarbu Państwa (niepokrytym wodą, znajdującym się w granicach działki ewidencyjnej oznaczonej w ewidencji gruntów i budynków symbolem Wp),

¹⁵ Zlokalizowanych na nieruchomościach oznaczonych nr działki 658/1 (obręb Kiekrz, ark. 6), nr 658/2 (obręb Kiekrz, ark. 13) oraz nr 1/1 (obręb Psarskie, ark. 19) położonych w Mieście Poznań.

¹⁶ Dotyczy to także pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie ścieków deszczowych do wód z nieruchomości usytuowanej przy ulicy Wilków Morskich 17/19 w Poznaniu.

¹⁷ Kopia mapy zasadniczej została poświadczona za zgodność z treścią materiału geodezyjnego państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego przez Prezydenta Miasta Poznania.

¹⁸ dokonanych w ramach kontroli dot. gospodarowania akwenami wodnymi i znajdującymi się w ich sąsiedztwie obszarami przestrzeni publicznej stanowiącymi miejsca wypoczynku i rekreacji, przeprowadzonych w Starostwie Powiatowym w Słupcy oraz w Czarnkowie.

¹⁹ Nieruchomość gruntowa stanowiąca działkę nr 164 obręb ewidencyjny 0016 Mężyk, gm. Wieleń o powierzchni 6.2600 ha oznaczona symbolem Wp.

²⁰ Zgodnie z art. 14 ust. 3, w związku z art. 11 ust. 1 pkt 4 Prawa wodnego gruntami tymi gospodaruje Marszałek Województwa Wielkopolskiego.

od strony wschodniej jednej z działek sąsiadujących, pobudowano na fundamencie opłotowanie, zajmując 33 m² gruntu Skarbu Państwa (wykonane opłotowanie powodowało ograniczenie dostępu do brzegu ww. jeziora).

(dowód: akta kontroli str. 668-671)

W toku oględzin Jeziora Powidzkiego²¹ i Zbiornika Słupeckiego²² stwierdzono:

- brak dostępu do Jeziora Powidzkiego w Powidzu na odcinku około 200 m na tzw. „dzikiej plaży”;
- posadowienie 14 obiektów budowlanych na działce jeziorowej w bezpośrednim sąsiedztwie wody oraz wybudowanie 11 pomostów, na które nie uzyskano pozwoleń wodnoprawnych;
- wybudowanie (w miejscowości Kosewo Gmina Ostrowite) pięciu pomostów oraz wycięcie trzciny w sześciu lokalizacjach, na które nie uzyskano pozwolenia wodnoprawnego;
- wybudowanie 14 pomostów i 17 lokalizacji wycięcia trzciny, na które nie uzyskano pozwolenia wodnoprawnego²³.

(dowód: akta kontroli str. 672-694)

2.2.2 W okresie objętym kontrolą do Dyrektora RZGW wpłynęło łącznie do zaopiniowania osiem projektów uchwał, o których mowa w art. 34a ust. 1 Prawa wodnego (wraz z wnioskami organizatorów kąpielisk) wyznaczających kąpieliska, w regionie wodnym Warty, na terenie gmin leżących na obszarze Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego i cztery dotyczące kąpielisk na terenie Miasta Poznania (wszystkie zostały zaakceptowane).

(dowód: akta kontroli str. 574, 602)

Projekt uchwały Rady Miasta Poznania w sprawie wykazu kąpielisk i okresu sezonu kąpielowego na terenie Miasta Poznania w roku 2011 wraz z wnioskami, o których mowa w art. 34a ust. 2 Prawa wodnego został przekazany Dyrektorowi RZGW do zaopiniowania w dniu 23 marca 2011 r.

Do wniosków dotyczących dwóch kąpielisk (z czterech ujętych w wykazie), tj. kąpieliska Strzeszynek na jeziorze Strzeszyńskim, obejmującego 50 m linii brzegowej oraz kąpieliska Rusalka, na jeziorze Rusalka, obejmującego 100 m linii brzegowej nie zostały dołączone pozwolenia wodnoprawne na ich wykonanie, bądź decyzje o ich legalizacji. Załączono natomiast pozwolenie wodnoprawne na wykonanie urządzeń wodnych z 25 stycznia 2008 r. – OS.I/6210-108/7 obejmujące wyłącznie budowę palowego pomostu rekreacyjno-wędkarskiego zlokalizowanego na Jeziorze Strzeszyńskim działka 1, obręb Strzeszyn, arkusz 8b w Poznaniu.

Decyzja o legalizacji urządzenia wodnego (nr OS.I/6341-32/11 z 17 maja 2011 r.) obejmująca kąpielisko Rusalka, zlokalizowanego na terenie jeziora Rusalka, w skład którego weszły: plaża, molo oraz pomost drewniany została doręczona Poznańskim Ośrodkom Sportu i Rekreacji w dniu 19 maja 2011 r., tj. dwa dni po tym jak podjęto uchwałę w sprawie wykazu kąpielisk (obejmującą również kąpielisko Rusalka).

(dowód: akta kontroli str. 569-570, 602, 705-718)

Kolejne projekty uchwał dotyczące wykazu kąpielisk przedkładane, do zaopiniowania Dyrektorowi RZGW, przez Prezydenta Miasta Poznania wraz z wnioskami organizatorów kąpielisk zawierały pozwolenia wodnoprawne na

²¹ Nieruchomość gruntowa stanowiąca działkę nr 814/4 pokryta wodą powierzchniową płynącą

²² W ramach kontroli przeprowadzanej w Starostwie Powiatowym w Słupcy.

²³ Nieruchomość gruntowa stanowiąca działkę nr 439 pokryta wodą powierzchniową płynącą

wykonanie kąpielisk lub decyzje o ich legalizacji, z wyjątkiem kąpieliska Strzeszynek.

(dowód: akta kontroli 608, 602a)

Dyrektor RZGW, zgodnie z art. 113 ust. 3 pkt 4 oraz ust. 4 pkt 3 Prawa wodnego sporządził wykaz wód powierzchniowych wykorzystywanych dla celów rekreacyjnych oraz rejestr wykazów obszarów chronionych zawierający wykaz jednolitych części wód przeznaczonych do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych.

(dowód: akta kontroli str. 603-607)

2.3 Rozpatrywanie odwołań w sprawach dot. decyzji ustalających linie brzegowe

W latach 2011-2014²⁴ do RZGW wpłynęło dziewięć odwołań od decyzji starostów dot. ustalania linii brzegu²⁵, z czego cztery sprawy dotyczyły odwołań od decyzji dot. ustalania linii brzegu dla dwóch jezior: Brzeskiego i Orchowskiego. W sześciu przypadkach Dyrektor RZGW uchylił zaskarżone decyzje i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia organom I instancji, w dwóch przypadkach utrzymał w mocy decyzje organów I instancji, a w jednej sprawie stwierdził uchybienie terminu do wniesienia odwołania.

(dowód: akta kontroli str. 306-324, 426-427, 456-457)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie (pkt 1-2.3) stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Kataster wodny prowadzony przez Dyrektora RZGW nie zawierał wszystkich wymaganych danych. Zgodnie z przepisami art. 153 ust. 2 pkt 9 i 10 w katastrze wodnym, będącym systemem informacyjnym o gospodarowaniu wodami, gromadzi się i aktualizuje m. in. dane dotyczące pozwoleń wodnoprawnych oraz urządzeń wodnych. Dane z katastru są udostępniane na podstawie przepisów ustawy - Prawo ochrony środowiska, regulujących zasady dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie (art. 155 ust. 2 i 3 Prawa wodnego).

Z ustaleń kontroli NIK wynika, że w prowadzonym przez Dyrektora RZGW katastrze wodnym brak było wszystkich danych o pozwoleniach wodnoprawnych oraz urządzeniach wodnych znajdujących się na nieruchomościach pokrytych wodami powierzchniowymi jezior (w odniesieniu do wszystkich czterech jezior objętych oględzinami NIK). Zgromadzone w katastrze wodnym dane o urządzeniach wodnych (np. w przypadku jeziora Powidzkie Duże i Powidzkie Małe) nie zawierały pełnych informacji o ich lokalizacji (w tym obrębu geodezyjnego, nr działki ewidencyjnej, bądź współrzędnych geograficznych urządzenia wodnego). RZGW posiada jedynie orientacyjne współrzędne geograficzne (określone w miejscu przecięcia granicy działki, na której leży jezioro z obiektem).

(dowód: akta kontroli str. 619-623, 648-651-694)

W ocenie NIK, Dyrektor RZGW nie podejmował skutecznych działań mających na celu uzupełnianie ww. danych katastru wodnego pomimo tego, że organy administracji publicznej oraz właściciele urządzeń wodnych obowiązani są do nieodpłatnego przekazywania danych niezbędnych do prowadzenia katastru wodnego. Dane takie zawierały np. mapy ewidencyjne zasadnicze/do celów

²⁴ Dane na dzień 3 kwietnia 2014 r.

²⁵ Sprawy nr: ZOO-552-30/14; ZOO-552-96W13; ZOO-552-8Z13; ZOO-552-47W13; ZOO-552-4Z12; ZOO-552-37L12; ZOO-552-17L11, ZO-552-3S11 i ZOO-552-1/14.

projektowych przedkładane wraz z projektami uchwał w sprawie wykazu kąpielisk opiniowanych przez Dyrektora RZGW.

Przedmiotowej nieprawidłowości nie usprawiedliwiają okoliczności wskazywane w wyjaśnieniach złożonych przez Grażynę Husak-Górną – Zastępcę Dyrektora RZGW, iż „podstawowym, wiarygodnym i dostępnym źródłem danych zasilających system katastralny są pozwolenia wodnoprawne”.

(dowód: akta kontroli str. 649)

Źródłem danych katastru wodnego w zakresie nieruchomości, zgodnie z art. 153 ust. 4 Prawa wodnego jest bowiem ewidencja gruntów i budynków, o której mowa w art. 2 pkt 8 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne²⁶.

Jako organ odpowiadający za prowadzenie katastru wodnego, Dyrektor RZGW może z własnej inicjatywy wystąpić do organów administracji publicznej, właścicieli wód i urządzeń wodnych o udostępnienie danych niezbędnych do prowadzenia katastru wodnego. Zgodnie z art. 155 ust. 1 Prawa wodnego, organy administracji publicznej, instytuty badawcze, a także zakłady oraz właściciele urządzeń wodnych obowiązani są do nieodpłatnego przekazywania danych niezbędnych do prowadzenia katastru wodnego.

Ustalenia NIK wskazują, że „obecnie używany system baz danych katastralnych” będący systemem przejściowym (wykonanym własnymi siłami pracowników) nie zapewnia gromadzenia pełnych i rzetelnych danych, jakie powinien zawierać Dział I Katastru wodnego, m. in. dotyczących urządzeń wodnych, których dane zawarte są w katastrze nieruchomości. Prowadzenie i organizacja katastru gospodarki wodnej dla regionu wodnego, należą do obowiązków Wydziału Regionalnego Systemu Informacyjnego i Katastru Wodnego.

Powyższe ustalenia potwierdzają wyjaśnienia Grażyny Husak-Górnej Zastępcy Dyrektora RZGW, z których wynika m. in., że „w 2005 RZGW w Poznaniu rozpoczęło budowę systemu informatycznego do obsługi danych związanych z zadaniami nałożonymi przez ustawę Prawo wodne na Dyrektora RZGW w kwestii prowadzenia katastru wodnego [...] opartego na technologii Access i „na dzień dzisiejszy jest to przestarzała technologia, a w powiązaniu jeszcze z ilością zawartych w niej plików, zawodna”.

(dowód: akta kontroli str. 592)

2. W ocenie NIK liczba i zakres przeprowadzonych w latach 2011 – 2013 kontroli gospodarowania wodami, w tym dotyczących dostępu do wód publicznych i przestrzegania zakazów wynikających z art. 27 ust. 1 Prawa wodnego, w stosunku do skali nieprawidłowości związanych z korzystaniem z wód, utrzymania wód oraz urządzeń wodnych²⁷ była niewystarczająca. W ww. okresie przeprowadzono zaledwie pięć kontroli dotyczących przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków i ograniczeń, które swoim zakresem dotyczyły jezior²⁸.

Zdaniem NIK, założenia przyjęte w planach kontroli, mimo ich zatwierdzenia przez Prezesa Zarządu Gospodarki Wodnej nie odpowiadały potrzebom w tym zakresie i nie uwzględniały w pełni wytycznych organu nadzorującego. Wynikało z nich m. in., że przy sporządzaniu planu należało uwzględnić kluczowe problemy w zakresie gospodarowania wodami tj. m.in. problematykę dotyczącą gromadzenia nieruchomości. Analiza planu pracy za 2012 i 2013 r. pokazuje, że liczba kontroli dot. powyższej problematyki zmalała (w 2012 – sześć, a w 2013 – trzy).

²⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287 ze zm.

²⁷ Por. opis stanu faktycznego w pkt 2.2.1 niniejszego wystąpienia.

²⁸ w granicach województwa wielkopolskiego znajduje się 549 jezior.

Mniejszą liczbę (w stosunku do założeń planu) zrealizowanych kontroli dotyczących problematyki grodzenia nieruchomości przylegających do wód płynących, w tym jezior, jedynie częściowo usprawiedliwiają wyjaśnienia złożone przez Grażynę Husak-Górną zastępcę Dyrektora RZGW. Wynika z nich, że „wykonanie planów kontroli zatwierdzonych przez Prezesa KZGW było bardzo utrudnione, zwłaszcza gdy się weźmie pod uwagę także to, że w 2012 roku poprzedni kierownik zespołu był na zwolnieniu lekarskim od lipca do grudnia, a w 2013 roku 2 pozostałych pracowników zespołu kontroli odeszło na emeryturę poprzedzając to dość dużą absencją chorobową. Zespół kontroli gospodarowania wodami powstał praktycznie od nowa co wiąże się z wypracowaniem nowych i skuteczniejszych metod działania, na co potrzeba również czasu”.

(dowód: akta kontroli str. 725-726).

Skala zjawiska dotyczącego nielegalnego wykonywania urzędów wodnych, grodzenia dostępu do wód publicznych oraz dokonywania wycinki trzcin bez wymaganego zezwolenia, świadczy więc o niesatysfakcjonującym poziomie wykorzystania instrumentów zarządzania zasobami wodnymi, które zgodnie z art. 2 ust. 1 Prawa wodnego mają służyć zaspokajaniu potrzeb ludności, ochronie wód jezior i środowiska związanego z tymi zasobami, m. in. w zakresie ochrony zasobów wodnych przed niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją oraz zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką, sportem i rekreacją (w sposób zgodny z przepisami ustawy).

W ocenie NIK, powyższe ustalenia (opisane w pkt. 1 i 2 „sekcja ustalone nieprawidłowości”), świadczą o nierzetelnej realizacji zadań dyrektora regionalnego zarządu, o których mowa w art. 92 ust. 1 pkt 8 i 12 Prawa wodnego, do których należy prowadzenie katastru wodnego i wykonywanie kontroli gospodarowania wodami.

3. Wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 10 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego²⁹ Dyrektor RZGW w ośmiu prowadzonych postępowaniach odwoławczych dot. ustalania linii brzegu, przed wydaniem decyzji nie zawiadomił stron o możliwości wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań.

(dowód: akta kontroli str. 306-324)

Pani Grażyna Husak-Górna, z-ca Dyrektora RZGW wyjaśniła, iż aktualna wykładnia prawa prowadzi do wniosku, że w sytuacjach gdy organ odwoławczy nie prowadzi uzupełniającego postępowania dowodowego lecz ogranicza się do wydania rozstrzygnięcia wyłącznie na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu prowadzonym przez organ I instancji – to dopiero decyzja organu odwoławczego stwarza stronie prawną możliwość obrony swoich interesów. Z tych względów dopuszczalne było nie skorzystanie przed wydaniem decyzji przez organ odwoławczy z art. 10 Kpa.

(dowód: akta kontroli str. 494-496)

²⁹ j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 267 ze zm., dalej „Kpa”

NIK jednak wskazuje, że organ odwoławczy może odstąpić od ww. obowiązku wyłącznie w przypadku zaistnienia przyczyn enumeratywnie wymienionych w art. 10 § 2 Kpa³⁰, co w przytoczonych sprawach nie miało miejsca.

4. W ocenie NIK, Dyrektor RZGW nie rozpatrzył prawidłowo wniosku o przeprowadzenie kontroli gospodarowania wodami, z którego wynikało m. in., iż na jednej z działek³¹ przyległej do Jeziora Kaleńskiego dokonano „wbudowania ogrodzenia z siatki metalowej w tön jeziora odgradzającej prywatny teren posesji”.

(dowód: akta kontroli str. 325-328, 488)

Odstąpienia od czynności kontrolnych (podejmowanych na wniosek złożony przez inny organ administracji publicznej) nie uzasadniały okoliczności wskazywane w wyjaśnieniach z-ca Dyrektora RZGW, iż Jezioro Kaleńskie nie znajduje się we władaniu RZGW oraz to, że ewentualna kontrola potwierdziłaby jedynie ustalenia dokonane przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska.

(dowód: akta kontroli str. 494-501)

Obowiązek przeprowadzenia przez Dyrektora RZGW kontroli w zakresie przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków i ograniczeń oraz korzystania z wód – w tym przestrzegania zakazu grodzenia nieruchomości przyległych do wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5 m od linii brzegu – wynika z art. 156 ust. 1 pkt 6 i ust. 2 Prawa wodnego.

Wykonanie kontroli w zakresie gospodarki wodnej (w sposób określony w art. 157 ust. 2) umożliwiłoby ustalenie stanu prawnego nieruchomości pokrytej wodami powierzchniowymi oraz właściciela wód, a w dalszej kolejności podjęcie działań, o których mowa w art. 160 ust. 1 i art. 161 ust. 2 Prawa wodnego.

Z ustaleń NIK wynika, że ww. jezioro (położone w gminie Czaplinek, obręb Żeliszew) jest własnością Skarbu Państwa – we władaniu Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego.

(dowód: akta kontroli str. 514)

Powyższe świadczy o braku, ze strony Dyrektora RZGW, odpowiedniego współdziałania w wykonywaniu czynności kontrolnych z innymi organami kontroli i organami administracji publicznej (art. 161 ust. 1 Prawa wodnego). Obowiązek takiego współdziałania wynika także z nadrzędnej zasady wyrażonej w art. 1 ust. 3 ww. ustawy zgodnie, z którą „gospodarowanie wodami uwzględnia zasadę wspólnych interesów i jest realizowane przez współpracę administracji publicznej”.

5. W ocenie NIK, Dyrektor RZGW nieprawidłowo wykonał obowiązki w zakresie opiniowania projektów uchwał w sprawie wykazu kąpielisk na terenie miasta Poznania, o których mowa w art. 34a ust. 9 Prawa wodnego. Stanowi on, że (m.in.) dyrektor regionalnego zarządu gospodarki wodnej wydaje w terminie 14 dni opinię do przekazanego projektu. Brak opinii w tym terminie uznaje się za akceptację przesłanego projektu.

Z ustaleń kontroli wynika, że mimo braku pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń wodnych – dwóch kąpielisk (ujętych w projekcie uchwały w sprawie wykazu kąpielisk) Dyrektor RZGW wydał dla projektu uchwały w sprawie wykazu kąpielisk na terenie Miasta Poznania w 2011 r. pozytywną opinię.

Na powyższą ocenę nie mają wpływu okoliczności wskazywane w wyjaśnieniach złożonych przez Grażynę Husak-Górną – Zastępcę Dyrektora RZGW, z których

³⁰ Zgodnie z tym przepisem, organy administracji publicznej mogą odstąpić od zasady określonej w § 1 tylko w przypadkach, gdy załatwienie sprawy nie cierpi zwłoki ze względu na niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzkiego albo ze względu na grożącą niepowetowaną szkodę materialną.

³¹ Dz. ew. nr 1 obr. Żeliszew, gm. Czaplinek.

wynika, że „za kompletność przesłanego do zaopiniowania projektu uchwały odpowiada [...] prezydent miasta” oraz to, że w toku opiniowania pracownik RZGW „uzyskał informacje z Urzędu Miasta Poznania, że toczą się postępowania w sprawie wydania pozwoleń dla istniejących kąpielisk”.

Opiniowanie projektów uchwał wyznaczających kąpieliska, należy bowiem do zadań dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, który jest organem administracji rządowej niezespolonej właściwym w sprawach gospodarowania wodami w regionie wodnym (art. 92 ust. 1 i ust. 3 pkt 17 Prawa wodnego). Podstawą opiniowania powinny być zarówno same projekty uchwał, jak również wnioski o umieszczenie kąpielisk w wykazie wraz z załącznikami (art. 34a ust. 9 w zw. z ust. 2). Brak stanowiącego taki załącznik pozwolenia wodnoprawnego na urządzenie kąpieliska określającego m.in. cel i zakres korzystania z wód oraz warunki wykonywania uprawnień i obowiązki niezbędne ze względu na ochronę środowiska i interesów ludności i gospodarki (art. 128 Prawa wodnego), sprawia że nie można dokonać oceny, czy taki sposób korzystania z wód jest zgodny z zasadami wynikającymi z art. 1 i celami określonymi w art. 2 Prawa wodnego. W przypadku zatem projektu ww. uchwały, dopuszczającej prowadzenie kąpieliska mimo niezłączenia pozwolenia wodnoprawnego na jego wykonanie, brak było podstaw do akceptacji tego projektu.

Wpływu na powyższą ocenę nie mają również okoliczności wskazywane w wyjaśnieniach Grażyny Husak-Górnej – Zastępcy Dyrektora RZGW³², z których wynika, że „kąpieliska [...] znajdujące się w granicach miasta Poznania [...] istnieją od lat 60-tych, a w obowiązującej wówczas ustawie Prawo wodne z 1962 r. jak i w późniejszej ustawie z 1974 r. nie było zdefiniowane pojęcie kąpieliska (definicja kąpieliska pojawiła się po raz pierwszy dopiero w ustawie dnia 4 marca 2010 r. o zmianie ustawy – Prawo wodne, która weszła w życie 1 stycznia 2011 r.)”.

Właśnie powyższa zmiana przepisów Prawa wodnego wprowadzała wymogi dot. prowadzenia kąpieliska, w tym obowiązek uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na jego wykonanie (bądź konieczność jego legalizacji³³ w trybie art. 64a ust. 1 Prawa wodnego³⁴), nie zawierając w tym zakresie żadnych wyjątków, jak chociażby fakt, wcześniejszego wybudowania (przed datą wejścia w życie zmiany).

Uwaga dotyczące
badanej działalności

Dokonane w toku kontroli NIK ustalenia (udokumentowane oględzinami) wskazują, że w wielu przypadkach korzystanie z wód na potrzeby ludności oraz gospodarki odbywa się niezgodnie z art. 31 ust. 2 Prawa wodnego. Może to powodować pogorszenie stanu wód i ekosystemów od nich zależnych oraz wyrządzać szkody (nielegalna wycinka trzciny, dokonywanie regulacji brzegów bez wymaganych zezwoleń).

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁵, wnosi o:

- podjęcie działań mających na celu uzupełnianie danych w katastrze wodnym dotyczących pozwoleń wodnoprawnych i urządzeń wodnych;
- podjęcie działań mających na celu zwiększenie liczby kontroli, w szczególności w zakresie: korzystania z śródlądowych wód płynących jezior, utrzymania wód

³² z 13 czerwca 2014 r. (pismo Z-071/49/575/14)

³³ Takiej legalizacji dokonano w przypadku kąpieliska Krzyżowniki.

³⁴ W przypadku kąpieliska Rusalka decyzja o jego legalizacji została wydana przez Prezydenta Miasta Poznania w dniu 17 maja 2011 r., którą załączono do projektu uchwały w sprawie wykazu kąpielisk w 2012 r.

³⁵ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

i urządzeń wodnych oraz przestrzegania nałożonych na właścicieli gruntów obowiązków oraz ograniczeń;

- zapewnienie odpowiedniego współdziałania z innymi organami administracji i kontroli w wykonywaniu ww. czynności kontrolnych;

- zapewnienie prawidłowego prowadzenia postępowań odwoławczych dotyczących ustalania linii brzegu oraz postępowań w zakresie opiniowania uchwał w sprawie wykazu kąpielisk.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 25 czerwca 2014 r.

Kontroler
Marcin Adamczyk
główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
z up. Tomasz Nowiński
wicedyrektor

.....
podpis

.....
podpis